

Hogyan segítheti a báb az 1. osztályban az oktató-nevelő munkát?

Az általános iskola 1. osztályaiban folyó oktató-nevelő munka színvonalának emeléséről szóló 3. sz. módszertani levél bővített és átdolgozott kiadásában (18. oldal 4. bekezdés) többek között a következő figyelemreméltó felhívást olvashatjuk:

„Közismert dolog, hogy a gyermek iskolát megelőző életének uralkodó tevékenységformája a játék volt. *A játéknak, a játékosságnak feltétlenül helyet kell kapnia az 1. osztály pedagógiai munkájában.* Ha ez hiányzik az iskolai életből, a gyermek eddigi spontán érdeklődése elhal, aktivitása lelohad. Az 1. és 2. osztály tanítójának a testnevelési órák, a szünetek és kisdobosfoglalkozások játékaival túl — mértékkel — a tanórákon is alkalmaznia kell a játékos elemeket. A dramatizálás, a néhány perces bábjáték a kisgyermek könnyen mozgósítható képzelete révén megkönnyíti számára a helyzetek átélését és a tudnivalók megértését.”

A gyermek életének 3—4. évében eljut arra a fokra, hogy játékszereit (csutkabáb, seprő, felfordított zsámoly) megszólaltatja, azokkal rögtönzött párbeszédet folytat. A gyermek szerepjátszó hajlamát kiélheti, ha a nevelő alkalmakat teremt számára.

— A paraván mögött tevékenykedő gyermekben a „szátrkódás” káros hatásait közömbösíthetjük.

A szóbeli közlés egyeduralmát a komplex-jellegű bábjáték feloldja.

— A néhány perces bábos etűdök az érzékszervi kapcsolatoknak egész láncolatát képesek kialakítani az egyidejű auditív, vizuális és mozgásos hatások folytán.

— Minden nevelési és oktatási tevékenység az érdeklődés felkeltésével kezdődik. Ez spontán figyelmet biztosít, s mivel 1. osztályosaink irányított figyelmének tartama általában 10—12 perc, helyesen jár el az a nevelő, aki pszichológiai megfontolások alapján időnkint aktív bábos pihenőket iktat a tanítási óra folyamatába.

— A bábjáték képszerűségénél fogva vizuális kultúrához adja meg gyermekkorban az alapokat.

— A dramatikus, ősbibb jelzésekre támaszkodó előadómód közelebb áll a 6—7 éves gyermekhez, mint a fogalmi síkon mozgó második jelzőrendszer.

— A cselekmény szimbólikus, mesei történetmódja, az élettelen bábú megelevenedésének, a beleélésnek csodája eredményezi, hogy bizonyos szituációkban a gyermek hisz a bábúnak.

— A televízió bábhőseit (Böbe baba, Cicamica, Mazsola, Manócska stb.) szívébe zárta a gyermek; az óvodában is egyre nagyobb mértékben részesül bábos élményekben, természetes tehát az az igénye, hogy az iskolai életbe való beilleszkedés átmeneti időszakában is örömteli bábos élmények segítsék át a kezdet nehézségein.

— A beszédhibák (pöszcebeszéd, hadarás, dadogás stb.) javításának leghatásosabb eszköze a bábjáték, mert a paraván jótékony takarása mögött s a közösségben végzett tevékenység során feloldódnak a gyermek gátlásai.

— A bábozással kapcsolatos tervezési, rajzolási, festési és egyéb munkák igen alkalmasak politechnikai és technológiai jártasságok és készségek kialakítására.

— A bábjátékban rejtlő számtalan pedagógiai érték feltárása s a bábjátékos módszerek kimunkálása egyike a legizgalmasabb s a legtöbb konstruktív örömet magában foglaló feladatnak.

Bábertechnikák

Az utóbbi évtizedben amatőr és hivatásos bábosok körében világszerte bátor kísérletező kedv tapasztalható. A formabontó törekvések eredményeként a hagyományos zsákbáb mellett számtalan egyszerűbb, és több bonyolultabb bábertechnika született. A bábjáték nevelési vagy oktatási céllal történő tanórán való alkalmazásánál döntő jelentőségű a fokozatosság elvének betartása. Haladjunk az egyszerűől az összetett, a kevés munkát igénylő bábertechnikáktól a munkaigényesebbek felé. Jó előre döntsük el, hogy valamely jelenetben, etűdben mi a szerepe

a bábnak (egyszerű helyváltoztatás, képzőművészeti dekoratív hatás, táncos mozdulatsor, mozgalmas játék stb.), s a végzendő funkció alapján állapítsuk meg a legmegfelelőbb bábúfajta. Az általános iskolában alkalmazható bábtechnikák közül a következők jöhetnek számításba:

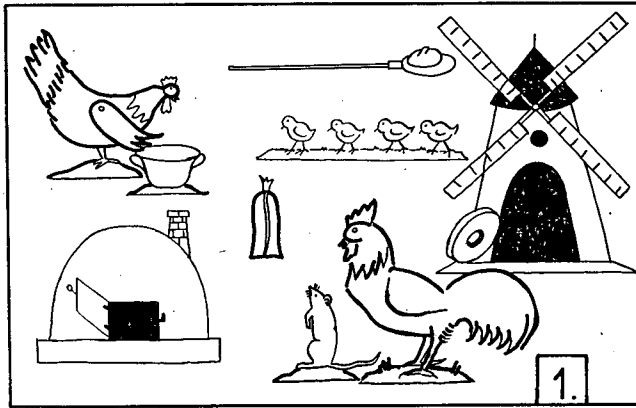
1. Asztali tárgyjátékos előadás

A televízió gyermekműsoraiban egyre gyakrabban találkozunk e módszerrel. Lényege: az előadó (tanítónő) az asztalra kiteszi a mesecselekmény hőseit (tárgyait), ezek helyett beszél, kezével különböző helyzetekben csoportosítja azokat, kifejező mozgásokat végeztet velük, ugyanakkor az összekötő szöveget is ő maga mondja. Ily módon a gyermeknézők körében olyan befogadásra alkalmas légkört teremt, melyben „a helyzetek átélése és a tudnivalók megértése” hatékonyabb, mint az egysíkú szóbeli közlés.

Az 1. osztályos tananyag számtalan témája dolgozható fel e módszerrel. Törekedjünk mégis arra, hogy havonta csak 1—2 alkalommal éljünk vele, éspedig akkor, amikor legcélszerűbb és a szükséges tárgyak (kellékek) is rendelkezésünkre állnak.

Iskolánk gyakorlatából kiragadok két témát:

A tyúkocská, az egérke meg a keakas c. olvasmány (Ábécé 124. old.) mintaszerű bemutatását úgy végzi 1. osztályban tanító kartársnőm, hogy a mese állatszereplőit, a szélmalmot, a búzás zsákot, a dagasztó teknőt, a kemencét és lapátot triplex lemezből kivágta, élénk színekkel kifestette és alsó részüket léctalpacskákhoz enyvezte. A mesét saját szavaival mondta, közben asztalára helyezte a szereplőket és a szükséges kellékeket. A tagadás, zsákcipelés, dagasztás kifejezőbbé tétele céljából hozzányúlt a figurákhoz és elvégeztette velük a szükséges mozdulatot, sőt, amikor a tyúk bevetette a kenyeret, a kemence piros celofánnal takart torka egy hátsó zseblámpa segítségével tűzpirosan izzott. A tanulókat egyáltalán nem zavarta, hogy a tanító néni egy egész bábszínházi kollektívát helyettesít. A hatás rendkívüli volt; megértették „aki nem dolgozik, ne is egyék” igazságát. Óra végén ezt kapták házi feladatul: Odahaza tanuljátok meg jól ezt a mesét, mert a következő órán itt az asztal mögött mondhatjátok el ezekkel az állatkákkal! — Mondanom se kell, hogy a gyakorló órán teljes beleéléssel mondták a szöveget és mozgatták a szereplőket. (1. ábra.)

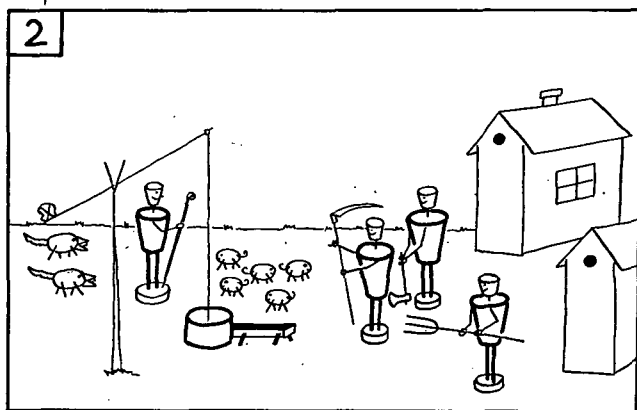
A hazudozó kis kanász történetének elmondását a kisdobosok 4. pontjának elmélyítése céljából („A kisdobos mindig igazat mond”) a következő módon tervezte egyik II. éves rajvezető-helyettesünk:

Őszi sétán makkot, vadgesztenyét, használt dugékat és üres gyufásdobozokat gyűjtetett a pajtasokkal. A foglalkozás elején makk-disznókat, gesztenye-farkasokat, dugó-emberkéket és gyufásdoboz-házakat készítettett csoportfoglalkozás-szerűen. Amikor készen volt, így szólt: Most elmesélem a hazudozó kis kanász történetét!

„Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy kis kanász. Reggeltől estig teregette a falu dísnóit és vidáman nótázott: Megismerni a kanászt ékes járásáról... Egyszer azonban nagyon elunta magát, hát kitalálta, hogy megtréfálja a falut. Elkezdett torkaszakadtából kiabálni: Segítség! Segítség! Itt vannak a farkasok! — Az emberek meghallották a segélykérést. Villát, balát, kaszát ragadtak és siettek a legelőre. Keresik a farkasokat, sehol semmi. A kis kanász megmajdnem hanyat esik nevéteiben. Az emberek igen dühösek voltak. Az egyik így szólt: Vigyázz, vigyázz te kis kondás, a falut csak egyszer teheted bolonddá! — és hazamentek.

Telt, múlt az idő. A meleg nyarat felváltotta az esős ős, majd lehullott az első hó. A közeli erdőből éhes farkascorda tört elő. Amikor a kis kanász észrevette a veszedelmet, torkaszakadtából ordított: Jönnek a farkasok! Segítség! Segítség! — Tedd lóvá az öreg apádat, mondták a falubeliek s egyikük se ment ki a legelőre. A farkasok széttépték a hazudozó kis kanászt.”

Hallgatónk a cselekmény sorrendjében rakta az asztalra a szereplőket s a kisdobosok lélekzetviasszafojtva figyelték az általuk készített figurák tevékenységét. Miután tisztázták a hazudozás következményeit és emlékezetükbe vészték a kisdobosok 4. pontját, előálltak kívánságukkal: Hadd meséljük el mi is az asztali mesét!

2 Síkbábok

Az egyszerűségekre való törekvés szülőttei. Készíthetők triplex-, vékony farost-, vagy pléh lemezből, színezhetők víz- vagy tempera festékkel. Két dimenziós kiterjedésüknél fogva nagyon hasonlítanak az applikációs képekhez. A kettő között mégis lényeges különbség van. Az applikációs kép *naturálisan* ábrázolja az élő vagy élettelen dolgokat, a síkbáb *stilizáltan*; előbbi csak *illusztrálja* a tanítandó ismeretet, utóbbi valamely *dramai cselekmény szereplőjeként* helyét változtatja, sőt korlátozott mozgásra is képes. A síkbábok funkciója elsődlegesen *képzőművészeti vizuális hatáskeltés és esztétikai örömszerzés*. Fajtái:

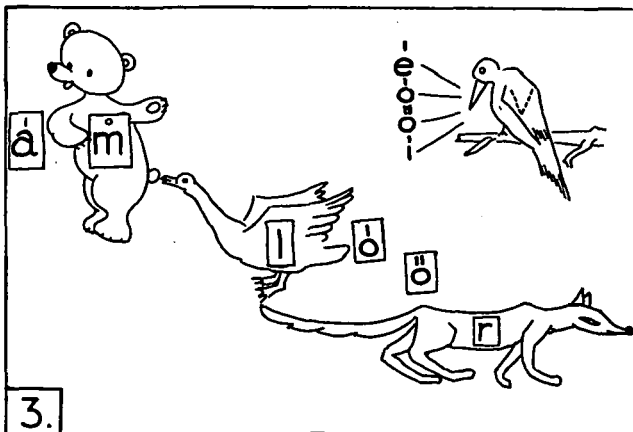
a) *Egyszerű síkbábok a hangösszevonás és az összeolvasás segítésére.*

Az olvasás-írás előkészítő időszakában igen fontos didaktikai feladatok a hangok felismertetése, a hangoztatás gyakorlása, a magán- és mássalhangzók leválasztása és a hangösszevonási (magánhangzó+mássalhangzó, mássalhangzó+magánhangzó) gyakorlatok. Minderre a Tanterv 30 félórát biztosít. E feladatok elvégzése révén remélhető, hogy az első mássalhangzó betűjének ismertetésekor (m) zökkenőmentesen oldhatjuk meg 2 betű összeolvasásának a tanuló számára eléggé nehéz problémáját. Mindkét feladathoz jól bevált szemléltetési eszközöket ajánl a Kézikönyv. Hadd szaporítsam ezek számát egy játékos, bábos jellegű elemmel.

A m—l—r—v stb. hangok leválasztásához olyan síkfigurákat készített kartársnőm, amelyeknek neve a fenti hangokkal kezdődik: mackó—liba—róka—varjú stb. E hangokat és a képet társították a gyakorlás során. A hangösszevonás időszakában a kartársnő felemelt jobb kezének üres tenyere egy bementett magánhangzót képviselt, míg bal kezével a mássalhangzó

síkfiguráját közelítette lassan jobbához: im—üm—am—om—óm—ám stb. Csere után: mi—mü—ma—mo—mó—má stb. A síkfigura zökkenőmentes összevonást biztosított.

A betűismertetés időszakában ugyanezen figurák mellére Miltonkapocs segítségével mássalhangzók karton betűi kerültek. Most a jobb kezében tartott karton magánhangzóhoz közelítette a „m” betűvel ellátott mackót. Az értelmes szavakat (ma, ám, le, lé, él stb.) mondatba helyeztette, az értelmetlen szótagokat szótag hozzáadásával értelmes szóvá egészítette ki: mo-tor, Ol-ga stb.

b) Korlátozott mozgást végző síkbábok....

Egyik jóképességű III. éves hallgatónk 2. osztályos környezetismeretből „A tanterem rendezési tárgyai és a tanulók munkaeszközei (könyv, füzetek, írószerek, táska); rendeltetésük, gondozásuk” c. tételt tanította. A témából természetesen adódó nevelési vonatkozást kis báb-jelenettel oldotta meg. Készített farost lemezből egy iskolai szekrényt, egy háromlábú táblát és egy iskolatáskát. Ezeket hátulról mozgatható szemekkel látta el. Társai segítségével magnetofonra vette a jelenet szövegét, így figyelmét a mozgásra koncentrálhatta. A tárgyak az asztalon álltak, a magnetofon az asztal mögötti széken.

SZEKRÉNY: Úgy látom, minden gyermek kiment az udvarra játszani, nyugodtan beszélgethetünk.

TÁBLA: Szeretném elmondani nektek, hogy amióta Kiss Pista a táblafelelős, úgy érzem magamat, mint hal a vízben. Gondozóm igen rendes gyermek! Tegnap is itt maradt tanítás után és langyos vízzel, szivaccsal megfürdetett. Nemcsak fekete táblámat mosta le, de öreg lábamról is letörölgette a port. Bárcsak ő gondozna év végéig!

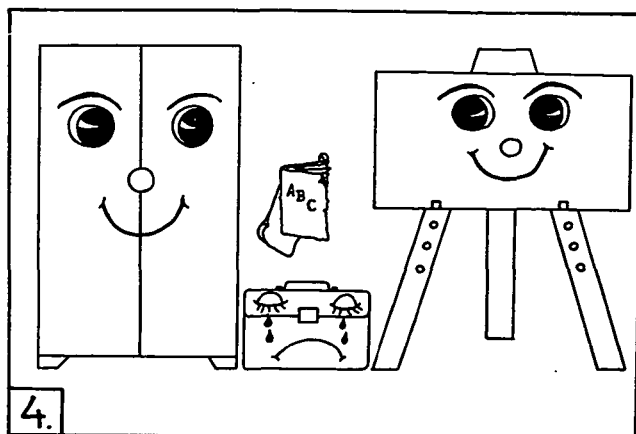
SZEKRÉNY: Én sem panaszkodhatom Katicára. Amióta ő a szekrényfelelős, polcaimon katonás rendben sorakoznak a gyerekek füzetei, tintásüvegjei, tornazsákjai, a tanító néni eszközei, a fehér és színes kréták. Hiába, rend a lelke mindennek! Nagyon jól érzem magamat.

TÁSKA: (Síránkozva.) Jó nektek! (Panaszosan.) Bezzeg az én gazdám a világ legrendetlenebb tanulója! Nézzétek csak ezt az írásfüzetet! (A táska tartalmát a takarásból vette fel egyenkint.) A fedele zsíros, belül pacás. Az ábécés könyv lapjai számarfülesek, a számtankönyv fedőlapját leszakította, tolltartója nincs, ceruzáinak hegye töredezett, tolla elgörbült, tízóraiját újságpapírba csomagolja, mindenét elzsírozza! — Adjatok tanácsot, mit tegyek?

TÁBLA: Én a te helyedben mindig odacsípném a kezét, valahányszor megfeledkezik a tisztaságról!

SZEKRÉNY: Legjobb lesz, ha a gyerekeket kérdezzük meg! Gyerekek, meséljétek el, hogy ti hogyan tartjátok rendben a táskátokat!

A továbbiakban a tanító és a tanulók közösen megállapították a tennivalókat.

3. Fakanál-, bot- és kúpbábok

Amikor a bábos bemutatással elsődleges célunk valamely ritmikus, szép mozdulatsor vagy az egyenletes lüktetés érzékeltetése, készítsünk fakanál vagy botbábokat. Ha pedig egy népmeséhez vagy népdalhoz akarunk bábót tervezni, válasszunk kúpbábokat, amelyeken felfokozott mértékben érvényesíthetjük a népművészeti jelleget.

A fakanál fejét vonjuk be rózsaszínű leányka trikónadrág anyagával. Szemet és száját színes hulladékbőr felenyvezésével applikálhatunk, haját színes pamutból fonhatjuk. — A bot végére vattával kitömött harisnyaszár-fejet erősíthetünk s ugyanúgy applikálhatjuk, mint a fakanál bábót. Mindkét báb ruhája legyen könnyű, színes textil, karjuk lelógó zsinégkar. Mozgatásnál, forgatásnál a könnyű anyagok libegése természetesen hat.

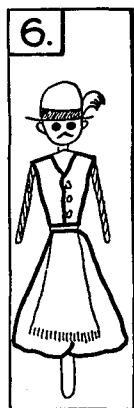
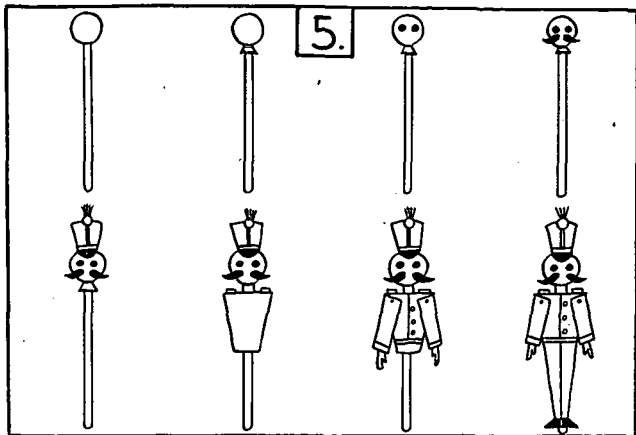
A kúpbáb teste fekete (foto-) vagy fehér karton lehet, fejnek egy átragasztott sajtos kartondobozt erősíthetünk fel. A bábót a gyermekjátékos egy állá alá erősített gumiszalaggal rögzítheti fejére. A kúpbáb karton karja alulról vékony dróttal mozgatható. Mindhárom technikára egy-egy példát mutatok be:

Ólomkatonák (Bábpantomim).

Vonjuk be 6—8 fakanál arci részét a fönt említett trikó anyaggal. Szögezzünk a fejre tonacsákót, a nyélre testet szabadon lógó karokkal és lábakkal. A karton elemeket színezzük tempera festékekkel. Készítsük el az *Iglice szívem, iglice...* kezdetű dalra egy ritmikus mozdulatsor koreográfiáját (két ütemenkint két lépés balra, kettő jobbra-dülés kétszer, balra, kétszer jobbra-dülés keresztelés-különböző irányú forgások stb.). A tanulók gyakorolják be az egyes mozdulatsorokat dalra. Ilyenkor derül ki, kinek fejlett, kinek gyenge a ritmusérzéke. A külön-külön jól begyakorolt mozdulatokat 2—2 ütemnyi szakaszokban most már folyamatosan végeztessük. A kísérő zenét magnetofonról vagy hanglemezről szolgáltassuk. *A bábpantomim* azon túl, hogy *zenei élményt nyújt, játékosan fejleszti a gyermekek ritmusérzékeit.*

Táncoktatás botbáb irányításával

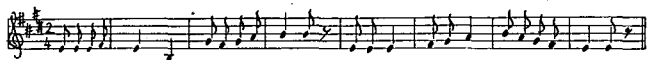
Az 1. osztályos ének-zenei anyag egyik éneke: *Járjunk táncot...* (Kézikönyv 52. oldal.) E dal tanítására farsang idején kerül sor, természetesen adódó didaktikai feladat, hogy *a magyar csárdás alapmotívumait is megtanítsuk*. Munkámat nagy mértékben megkönnyítette Táncos Peti, az általam kreált botbáb. Már a dal első bemutatásánál akcióba lépett: két lépés jobbra, kettő balra és egy teljes fordulat tipegő léptekkel. Ezután az osztály felállt, félfordulatot végzett a padosor hosszanti irányában és csípőre tett kézzel utánozta Táncos Petit, az előtáncost. A 15. perc tájékán már ott tartottunk, hogy egyéni éneklés ürügyén egy fiú tanuló az illetlen szabályai szerint felkérte a neki legszinpatikusabb leánypajtását és párosan ropták a csárdást az osztály tapssal kísért élénk énekére. Óra végén a jobbhallásúak egyenkint megtáncoltatták Petit.

Egyszer egy királyfi...

A Magyar Népzene Tárának I. kötetében a 838. szám alatt találjuk népköltésünk e gyöngyszemének a teljes szövegét. (Ugyanez a 3. osztályos Olvasókönyv 16. oldalán rövidítve található.) E népi játék igen alkalmas bábos feldolgozásra. Két jóhangú leány- és egy fiúszereplő énekelheti szólóban a dramatizált szöveget, míg az elbeszélő részeket egy 20–25 tagú énekkar bízhatjuk. A főszereplők és a megénekelt kellékek az énekkar mögött jelennek meg fejre erősített kúpábokkal, illetőleg magasra tartott síkfigurákkal (lóca, kanapé, szemetes kocsi stb.). Hogy a terjedelmes szöveg monotonosságát feloldjuk, tanítsuk be a dallam három változatát. (Kottamelléklet.)

I. ÉNEKKAR

II. SZEGÉNY LEGÉNY-KIRÁLYFI

III. BIRÓ LÁNYA - KOSÁRKÖTŐ LÁNYA

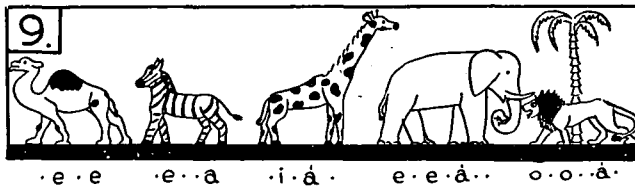
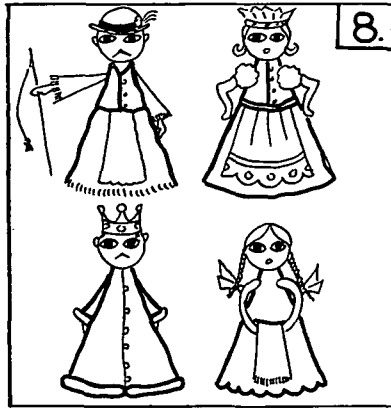

Az előadással óriási „közönségsikert” érhetünk el, mert a mesei cselekményt felnőttek és gyermekek egyaránt élvezettel nézik és hallgatják. Az igényesen betanított műsorszám újszerűségénél fogva nagy mértékben emeli bármelyik iskolai ünnepélyünk színvonalát.

4. Árnjátékok

A gyermekek nagyon szeretik az állatokat ábrázoló képeket. Ezek alkalmazása különösen javasolható.

Menj a vászonhoz, vedd a kezébe, és tartsd magasra azt az állatot, melynek nevében .e.e hang van! (teve) Mondd ki a nevét! Tartsd magasra, és tedd fel a kérdést az osztálynak is! —

Maradékos alapon ugyanígy kilőhetik a . e . . a, (zebra) . i . á ., (zsiráf) e . e . á . ., (elefánt) o . o . . á ., (oroszlán) külföldi állatokat.

b) Lineárisan elhelyezett illusztrációk az emlékezet segítésére

Az 1. osztályos ének-zenei anyagban elég gyakori a több versszakos ének. A rendelkezésre álló fél óra alatt csak abban az esetben tudjuk megtanítani a játékdalok teljes szövegét, ha a megértést és emlékezetbentartást árnyképes illusztrációkkal is segítjük. Ajánlatos a tanítandó dal „cselekményét” kis prózai szövegbe ágyazni, s ezzel egyidejűleg az árnyképeket megvilágítani. A lineális elhelyezkedés lehetővé teszi a tartalom megértését, s az előforduló fogalmak értelmezését (szó- és gondolatmagyarázat). Ezután következhet a célkitűzés: Amit a nyusziról (esőről, harcsáról stb.) eddig elmondottam, azt el is tudom énekelni. Hallgassátok csak!

A bemutató éneklés alatt mutató pálcámmal követem a megénekelte figurát. Két-háromszori ismételt bemutatás után a tanulók szinte zökkenő nélkül éneklük a többversszakos szöveget. Óra végén már fölöslegessé válik az illusztráció.

Az „Ég a gyertya, ég...” kezdetű 3 versszakos dalhoz a következő illusztrációt használok:

5. A nevelő osztálybába — Zsákbáb-technika

Örvedetes jelenség, hogy egyre több azoknak az 1. osztályban tanító nevelőknek a száma, akik egy-egy oktatási vagy nevelési probléma megoldásához zsákbábot húznak a kezükre. Az is szinte törvényszerű, hogy akinek a bábbal egyszer „sikere volt”, nem tud többé szabadulni

nak a tanulók mindegyikről mondatot. Számlálják meg ujjaikon, hány szóból áll a mondat. Al-
annak varázsától. Ezen nem is csodálkozhatunk, mert az oktatási folyamatba szervesen beillesz-
kedő bábos jelenetre feltűnően reagálnak tanítványaink. Csodálkozásra tágult szempárok, nyitva
felejtett ajkak, feltűnő nyelések, öklökre támasztott állak, pad alatt harangozó lábak, aggódó
vagy újjongó tekintetek, visszafojtott lélegzet, kipiruló vagy elsápadó arcszín jelzik azt az
Az árnyjáték édes testvére és őse a bábjátéknak. Az 1. osztályban való alkalmazására mu-
tatok be két lehetőséget. Az asztalra helyezhető árnykeret mérete legyen 100x25 cm.

a) Szókéitalálási játék megadott magánhangzók alapján

Az olvasás-írás előkészítő időszakában aktív pihenőként alkalmazható az árnyjáték a kö-
vetkezőképpen: Készítsük el fekete fotokartonból a teve, zebra, zsiráf, elefánt és oroszlán árny-
figuráját. Tegyük ezeket sorrendben a vászonra, világítsuk át és ismertessük fel őket. Mondja-
érzelmi vihart, mely lelkükön átvonul. Ha mindehhez hozzávesszük a felfokozott érdeklődést és
aktivitást, nem maradhatunk közömbösek e pozitív jelenségekkel szemben.

Misi

a neve az 1/a. osztály bábjának, de hívhatnánk Okos Mackónak, Pöttyös Panninak, Öklöm-
böklöm Jankónak vagy Pirinkó Málíknak is. Misi az osztályvezető kartársnő nemcsak „kézbe
valónak” tervezte, de jellemének alaptulajdonságait is jó előre meghatározta: tanulékony, figyel-
mes, jószándékú, gyermekszerető, kissé konyeles, kíváncsiskodó. Misi még a nagyvakációban
megtanult a tükrör előt járni, leülni, felállni, tud tapsolni, füttyülni, fejét tudja jobbra-balra for-
gatni, sőt félkezével a fülét is meg tudja vakarni. Egy cipődoboz a lakása. Az első tanítási napon
ebben kuksol a tanítónő íróasztalán. S már indul is a beszélgetés: Tudjátok-e, mi van ebben a
dobozban? (Találjáték.) Úgysem találjátok ki, hát megmondom: Misi van benne. (Kiveszi,
kezére húzza, magasra tartja. (A nyáron varrtam a ruháját, s azt gondoltam, időnkint beho-
zom az osztályba. Jó lesz?)

Figyeljétek meg, hogyan mutatkozik be Misi. (A báb kissé meghajlik.) Okos Misi vagyok!
(Misi a tanítónő füléhez hajlik, valamit súg.) Azt súgta Misi, hogy szeretne veletek megismer-
kedni, hát álljatok fel egyenkint, s mondjátok meg neki hangosan mind a két neveteket! (A ta-
nulók sorban bemutatkoznak. Misi néha „nagyot hall”, s a bátortalannak meg kell ismételnie a
bemutatkozást.)

Gyerekek! Most Misi elmegy a „paraván” mögé. Figyeljétek meg és mondjátok el, hogy
mit csinál! (Az asztalra helyezett 100 x 50 cm méretű kék klotalt bevont paraván mögé ül a
tanítónő és különböző cselekvéseket végez a bábbal.) „Misi kukucskált. Előbújt. Sétált az ablak
felé. Talált egy piros almát. Leült és jóízűen majszolta. A csutkát a szemétkosárba dobta.”-
mondják a gyermekek. (A tanítónő előjön, Misi a füléhez nyomja.) Azt súgta Misi, hogy ügye-
sek voltatok, meg van veletek elégedve.

Látjátok-e, mi van Misi oldalán? (Egy táska.) Ebben a táskában kis cédulák vannak.
Egyenkint kihajthattok, belenyúlhattok a Misi táskájába és egy cédulát kivehettek. (A tanulók
sorban cédulát húznak, a tanítónő pedig az osztálynaplóba jegyzi, ki milyen jelet húzott. (Gye-
rekek! Ezt a cédulát vigyétek haza, s kérjétek meg anyukát, hogy a cédulán levő jelet rajzolja
föl könyveitekre, füzeteteikre. Így nem fog majd holmitok elkeveredni. Most pedig búcsúzzatok
Misitől. Mondjátok neki: Szervusz Misi! A viszont látásra!

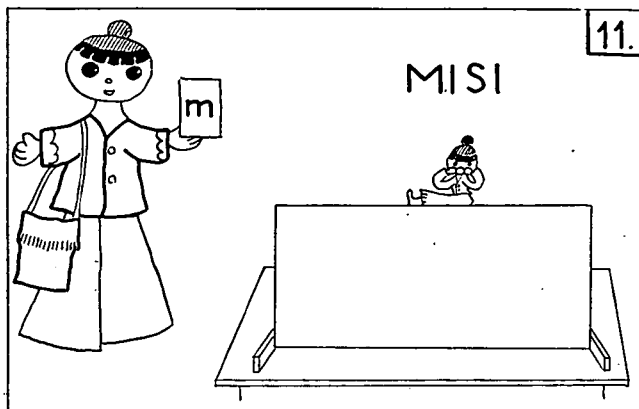
Más alkalommal a paravánra a Misi testmagasságához méretezett kartonpad van erősítve.
Misi hátitáskával érkezik a „tanterembe”. Hangosan köszön: Jó reggelt kívánok! Szervusztok
Pajtasok! (Néhány tanuló kimegy az ajtó mögét, kopogtat, bejön s ugyanúgy köszön, mint Misi.)
Ezután Misi bemutatja a felállást, leülést, és a padban való helyes testtartást. (Az osztály utá-
nozza.) Végül láthatják, hogyan kell jelentkezni, ha a tanító néni kérdésére feleletet tudnának
adni, s hogyan jelentkezzenek az, akinek a WC-n van dolga.

A későbbiek során Misi sokféleképpen „besegít”. Olvasás-előkészítő időszakában a hang-
összevonásnál és leválasztásnál; betűismertetéskor a betűk összeolvasásánál, fejlettebb fokon
„néma olvastatásnál” tevékenykedik. A táblára írja: áll-ja-tok fel! tap-sol-ja-tok ker-tőt! ül-je-
tek le! stb. A tanulók némán elolvassák, majd adott jellel elvégzik a cselekvéseket. Időnkint ő
olvastatja az osztályt.

Írás órákon ellenőrzést végez időnként, s a legszebb munkákra kis bélyegzőjével 5-öst nyom.

Számtan órán a számfogalom megerősítésére a „hunyó” osztálynak zajhatásokat kelt; a számok bontásánál övé az 1—2—3—4 stb. (Pl. 8-nál övé az 1—2—3—4, az osztályé a 7—6—5—4); forgatja a számkereket, tréfás számfeladatokat sűg a tanító néni fülébe stb.

Ének-zene órán dallamot dúdol, melyről ki kell találni a dal szövegét; pálcájával vizuálisan mutatja az emelkedő vagy szálló dallamvonalat; hanglétrán kigurálja a „szó-lá-mi” dalokat; dobon ritmusképleteket hangoztat utánoztatás céljából; felelgetős énekeknél ő az egyik szereplő (Hová mégy, te kis nyulacska . . .) stb.

Úgy vélem, hogy az elmondottakkal sikerült néhány ablakot tárnom, s lehetővé tennem a bepillantást a pedagógiai bábjáték kulisszái mögé.

Egyet azonban soha se feledjünk: „A játék és játékos keret a tanítási órákon nem válhat sem öncélúvá, sem uralkodóvá, és főleg nem homályosíthatja el az ismeretszerzés tudatosságát.”

ADORJÁN GYULA

Tanítóképző Intézet, Győr

Gondolatok az összevont osztályok sajátos problémájáról

Az alsótagozatos beiskolázás, a tanulók, tanulócsoporthok száma szükségessé teszi, hogy a részben osztott és osztatlan iskolák, csoportosítási forma továbbra is fennmaradjon az általános iskolákban. A gyakorlat, a számok bizonyítják, hogy több faluban, kisebb településen ismét vissza kell állítani a tanulócsoporthok párosítását.

A tanítóképző intézetek, a gyakorló iskolák továbbra is, foglalkoznak az összevont tanulócsoporthok feladataival. Kevés az a pedagógiai, főképp hazai pedagógiai irodalom, amely kielégítően segíthetné az amúgy is nehezebb körülmények között tanító nevelők mindennapi pedagógiai harcát, az összevont osztályok oktatását, nevelését.

Az általános iskolai tanterv az összevont, illetve részben osztott tanulócsoporthok számára is kötelező. Az általános iskolák összevont osztályú tanulócsoporthjaiban tanító nevelők számára „Utmutatót” bocsátottak ki 1964-ben. Egyben a „Tanmenet” szerepét is betölti. Ennek alapján készítenek „Heti tervet” az összevont osztályt tanító nevelők, amely a náluk megvalósítható órarend szerint tartalmazza a tananyagot.